

Uw mening over gaswinning uit het Groningen-gasveld

Rapportage Vragenlijstonderzoek Fase 4

Leonie Vrieling
Goda Perlaviciute
Linda Steg

Juni 2017

1	Methode	3
1.1	Regio's	3
1.2	Procedure	4
1.3	Monitoren	5
1.4	Deelnemers	5
2	Resultaten	7
2.1	Oordelen over gaswinning uit het Groningen-gasveld	7
2.2	Oordelen over aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld	11
2.3	Vertrouwen in betrokken partijen	21
2.4	Oordelen over maatregelen rondom gaswinning en aardbevingen	24

De Rijksuniversiteit Groningen (RUG) heeft onafhankelijk onderzoek gedaan naar de mening van inwoners van de provincie Groningen over onder meer gaswinning uit het Groningen-gasveld en de gevolgen hiervan, en veranderingen in opvattingen hierover in de tijd. In dit rapport worden resultaten van fase 4 van het onderzoek besproken dat in december 2016 is uitgevoerd. De eerste drie fasen van dit longitudinale onderzoek werden tussen november 2013 en december 2014 uitgevoerd. Dit rapport geeft een gedetailleerde beschrijving van de opzet, procedure, en uitkomsten van het onderzoek met een nadruk op fase 4 van het onderzoek.

1 Methode

Tijdens de vier fasen van dit onderzoek is een vragenlijst afgenomen om inzicht te krijgen in de mening van inwoners van de provincie Groningen over gaswinning uit het Groningen-gasveld en de gevolgen hiervan, en mogelijke veranderingen in opvattingen hierover in de tijd. De eerste fase van het onderzoek startte in november 2013, de tweede fase in juni 2014, de derde fase in november 2014 en de vierde fase in december 2016.

1.1 Regio's

De vragenlijst is verspreid in drie regio's binnen de provincie Groningen. De regio's verschillen in de mate van blootstelling aan aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld. Hierbij is gekeken naar de magnitude, intensiteit van de aardbevingen, en de frequentie en recentheid van de aardbevingen gebaseerd op data van het KNMI, zoals bekend in 2013 (voor de eerste onderzoeksfase). Op basis van deze criteria zijn drie groepen gevormd waarbij regio 1 (het kerngebied) het meest is blootgesteld aan aardbevingen (gemeente Loppersum), regio 2 in mindere mate hieraan is blootgesteld (gemeenten Bedum, Appingedam, en Slochteren), en regio 3 het minst is blootgesteld aan aardbevingen (gemeenten Zuidhorn, Groningen, en Delfzijl)¹. Tabel 1 geeft weer welke plaatsen zijn geselecteerd binnen de regio's. Het doel was om een representatief beeld te krijgen van de mening van inwoners van de provincie Groningen en om verschillen en overeenkomsten in meningen tussen de deelnemers in deze drie regio's te bestuderen.

Tabel 1

Het aantal deelnemers meegenomen in de analyses per regio per onderzoeksfase

		Aantal deelnemers			
Regio		Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4
1	Loppersum	68	72	61	50
	Middelstum	73	67	96	56
2	Bedum	40	44	51	35
	Appingedam	38	51	48	34
	Slochteren	48	49	50	47
3	Zuidhorn	37	49	27	34
	Groningen	42	47	25	31
	Delfzijl	44	50	49	37
Onbekend				6	5
Totaal		390	429 ^a	413 ^b	329 ^c

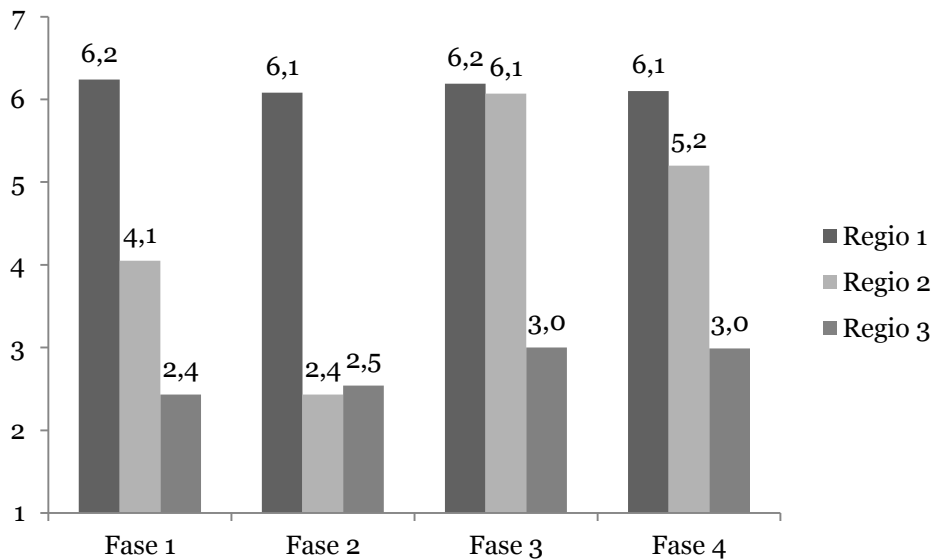
^a In fase 2 hebben 226 vervolgendeelnemers en 203 nieuwe deelnemers deelgenomen.

^b In fase 3 hebben 312 vervolgendeelnemers en 101 nieuwe deelnemers deelgenomen.

^c In fase 4 hebben 241 vervolgendeelnemers en 88 nieuwe deelnemers deelgenomen.

¹ Door de onderzoeksperiode heen kan het zijn dat de blootstelling aan aardbevingen veranderd is in de regio's.

Inwoners in de drie regio's verschillen zoals verwacht in de mate waarin ze de aardbevingen hebben gevoeld. Deelnemers gaven op een schaal van *helemaal niet gevoeld* (1) tot *heel intens gevoeld* (7) aan in welke mate zij aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld hebben gevoeld (Figuur 1). Inwoners in het kerngebied hebben de aardbevingen intenser gevoeld vergeleken met inwoners in regio 2 en vooral vergeleken met inwoners in regio 3. In de fase 3 en 4 hebben ook inwoners in regio 2 de aardbevingen veel intenser gevoeld dan in fase 1 en 2, tot ongeveer hetzelfde niveau als inwoners van regio 1.

Figuur 1. De mate waarin deelnemers aardbevingen hebben gevoeld

1.2 Procedure

De vragenlijsten zijn willekeurig deur-tot-deur verspreid door getrainde onderzoeksassistenten van de Rijksuniversiteit Groningen. Voor het verkrijgen van een willekeurige steekproef is per regio voor iedere plaats willekeurig een straatnamenlijst samengesteld. De onderzoekmedewerkers selecteerden maximaal vijf deelnemers per straat. Wanneer potentiële deelnemers aangaven interesse te hebben in deelname kregen zij een vragenlijst uitgereikt welke op een afgesproken moment weer opgehaald werd door een onderzoekmedewerker. In de vierde fase was er ook de mogelijkheid voor deelnemers om de vragenlijst zelf terug te sturen in een portovrije retourenvelop. Het invullen van de vragenlijst duurde ongeveer 30 minuten. Deelnemers kregen als blijk van waardering in iedere fase een waardebon van 10 euro die zij konden besteden bij een plaatselijke bakker.

Na de eerste en tweede fase hebben deelnemers een brief ontvangen met daarin een samenvatting van de belangrijkste bevindingen van de betreffende fase. Daarnaast werden de resultaten geplaatst op een website (www.onderzoekgaswinning.nl) en gedeeld met de lokale pers. Na de derde fase hebben deelnemers een samenvatting van de resultaten van de eerste drie fasen ontvangen. Deelnemers aan de vierde fase zullen een samenvatting van deze rapportage ontvangen.

1.3 Monitoren

Door de vragenlijsten op meerdere momenten af te nemen kunnen de meningen van inwoners van de provincie Groningen door de tijd heen worden gemonitord. Deels hebben dezelfde deelnemers meegewerkt aan de opeenvolgende fasen van het onderzoek. Aan het einde van elke vragenlijst konden deelnemers aangeven of zij in de volgende onderzoeksfasen opnieuw zouden willen deelnemen. Stemden zij hiermee in, dan werden de contactgegevens van deze deelnemers gevraagd. Deze deelnemers zijn in de volgende onderzoeksfase(n) opnieuw benaderd, evenals nieuwe deelnemers om het totaal aantal deelnemers per fase vergelijkbaar en de steekproef representatief te houden. Tabel 1 toont het uiteindelijke aantal deelnemers dat is meegenomen in de analyses per regio per onderzoeksfase.

1.4 Deelnemers

De vierde vragenlijst is ingevuld door 329 inwoners. Demografische gegevens van de nieuwe deelnemers in fase 4 zijn weergegeven in Tabel 2. De demografische gegevens komen overeen met die uit de voorgaande onderzoeksfasen.

Tabel 2
 Demografische gegevens fase 4

		Fase 4
Geslacht	Man	180 (55%)
	Vrouw	146 (44%)
	Onbekend	3 (1%)
Leeftijd	M (SD)	55.9 (14.13)
	Minimum	18
	Maximum	91
	Onbekend	2 (1%)
	Hoogst afgeronde opleiding	Basisonderwijs of lagere school
	Lager beroepsonderwijs (LBO, LEAO, LHNO, LTS)	7 (8%)
	Middelbaar algemeen onderwijs / beroepsonderwijs (MAVO, VMBO, MULO, MBO)	29 (33%)
	Hoger algemeen onderwijs/beroepsonderwijs (HAVO, HBO, VWO, HBO, HTS, HEAO)	36 (41%)
	Wetenschappelijk onderwijs (universiteit)	9 (10%)
Netto inkomen per maand	Onbekend	3 (3%)
	< €1.000	6 (7%)
	€1.000-€2.000	20 (23%)
	€2.000-€3.000	22 (25%)
	€3.000-€4.000	26 (30%)
	€4.000-€5.000	4 (5%)
	>€5.000	4 (5%)
	Onbekend	6 (7%)
Woonsituatie	Alleen	12 (14%)
	Alleen met kinderen	5 (6%)
	Samen met partner	35 (40%)
	Samen met partner en kinderen	32 (36%)
	Anders	3 (3%)
	Onbekend	1 (1%)
Aantal jaren woonachtig in de regio	M (SD)	32.3 (19.54)
	Minimum	1
	Maximum	83
	Onbekend	1 (1%)

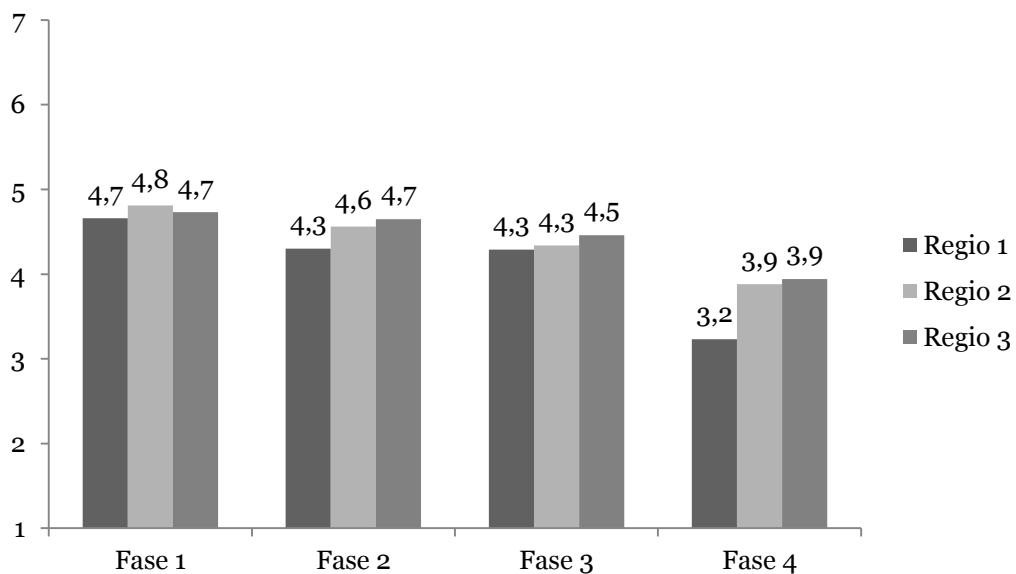
2 Resultaten

Voor de verschillende onderwerpen beschrijven we eerst de resultaten uit fase 4 van het onderzoek. Om inzicht te krijgen in veranderingen door de tijd heen wordt vervolgens fase 4 vergeleken met de eerdere drie onderzoeksfasen.

2.1 Oordelen over gaswinning uit het Groningen-gasveld

Acceptatie van gaswinning

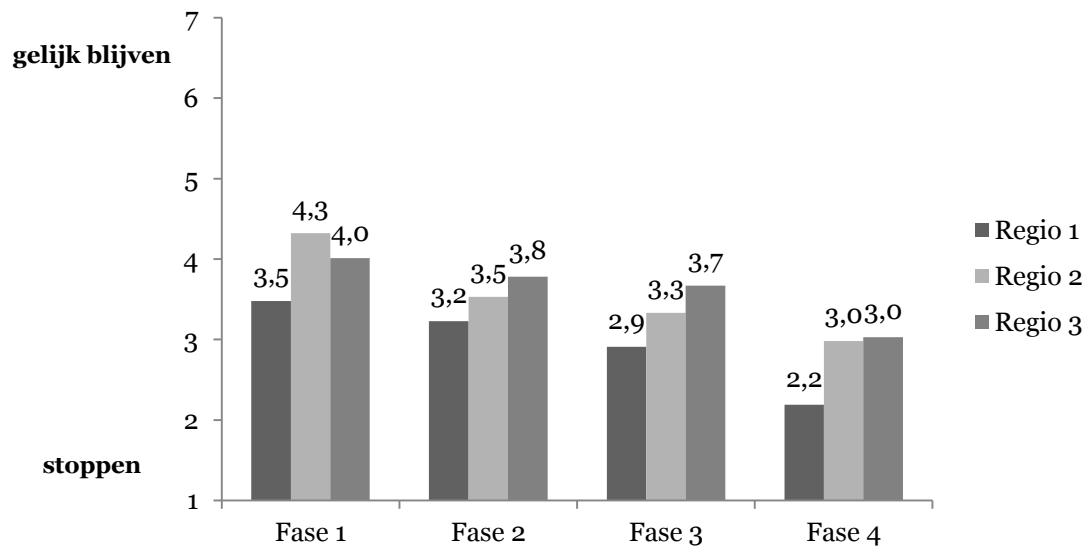
Acceptatie van gaswinning uit het Groningen-gasveld is gemeten door deelnemers te vragen in welke mate ze gaswinning uit het Groningen-gasveld niet acceptabel/acceptabel, nutteloos/nuttig, slecht/goed en niet noodzakelijk/noodzakelijk vinden. Antwoorden werden gegeven op een schaal lopend van *helemaal niet* (1) tot *heel* (7) (bijv. helemaal niet acceptabel – heel acceptabel). De gemiddelden worden weergegeven in Figuur 2. In de eerste fasen van het onderzoek vonden deelnemers gaswinning gemiddeld genomen niet heel acceptabel, maar ook niet heel onacceptabel (de gemiddelde scores liggen rond het midden van de schaal). Acceptatie van gaswinning is in fase 4 significant gedaald; inwoners in regio 1 vinden gaswinning het minst acceptabel.

Figuur 2. Acceptatie van gaswinning per regio en per onderzoeksfase

Toekomst van gaswinning

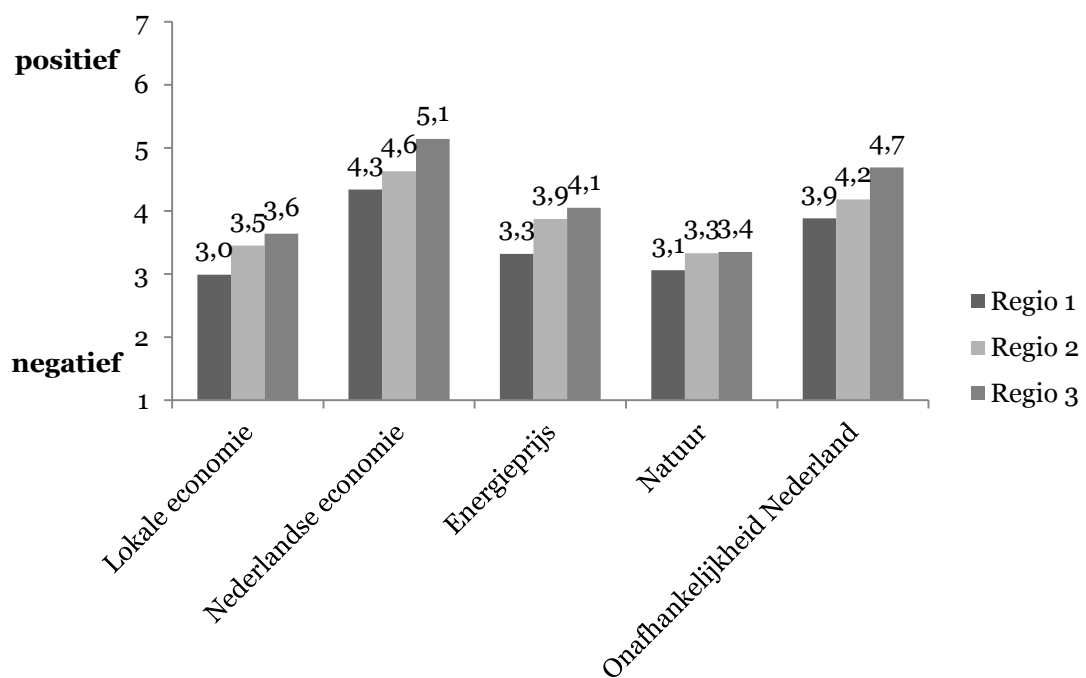
Deelnemers werd gevraagd of gaswinning uit het Groningen-gasveld zou moeten *stoppen* (1) of *gelijk zou moet blijven* (7). De gemiddelden worden weergegeven in Figuur 3. Men vindt dat de gaswinning aanzienlijk moet worden teruggebracht; dit geldt vooral voor deelnemers uit regio 1. In fase 4 is men significant sterker van mening dat gaswinning moet verminderen of stoppen vergeleken met de eerdere onderzoeksfasen.

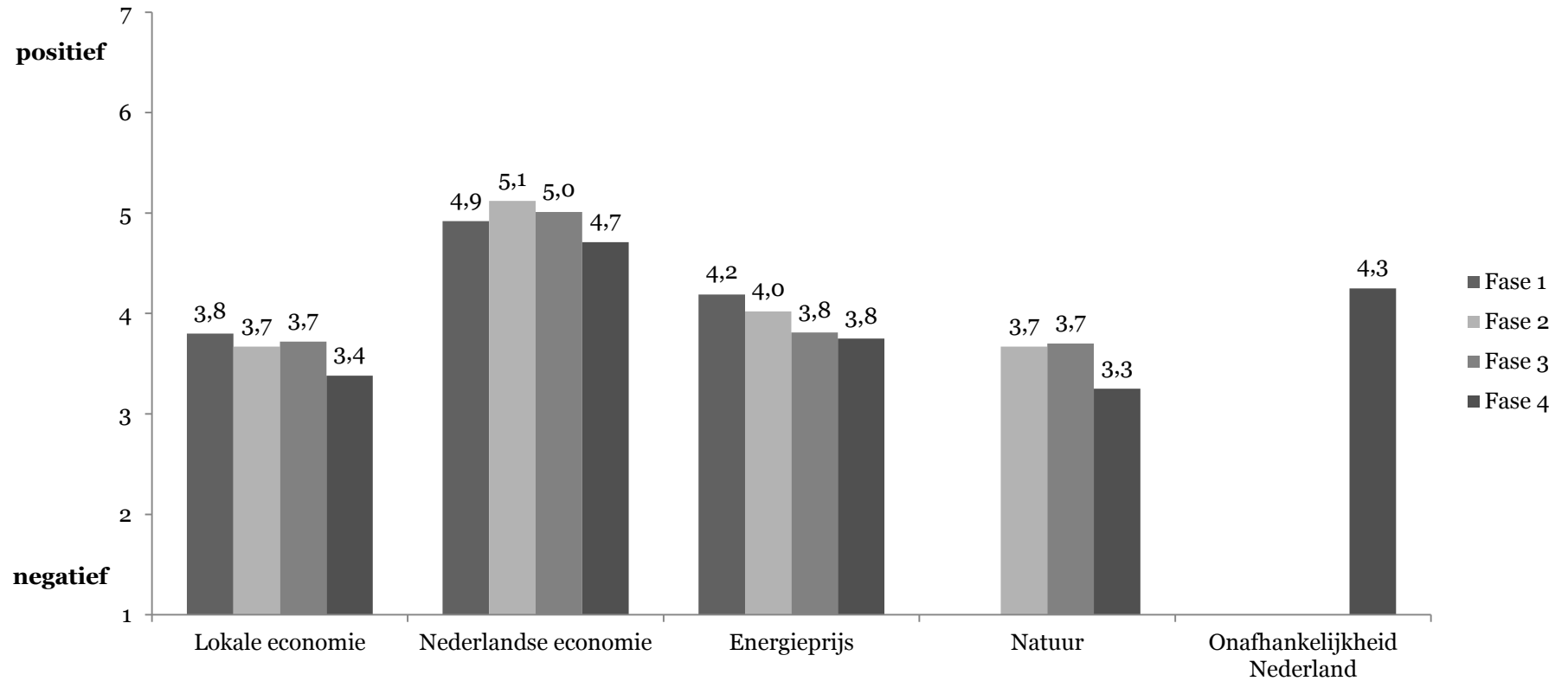
Figuur 3. De mate waarin mensen denken dat gaswinning uit het Groningen-gasveld moet stoppen (1) of gelijk moet blijven (7) per regio en per onderzoeksfase

Evaluatie van de gevolgen van gaswinning

Deelnemers hebben aangegeven hoe negatief dan wel positief ze diverse gevolgen van gaswinning uit het Groningen-gasveld vinden: gevolgen voor de lokale economie, voor de Nederlandse economie, voor de prijs van energie in Nederland, voor de kwaliteit van de natuur en het milieu (vanaf fase 2), en voor de onafhankelijkheid van Nederland van andere landen in energievoorziening (alleen fase 4). Oordelen konden variëren van 1 (*heel negatief*) tot 7 (*heel positief*). De gemiddelden van fase 4 per regio worden weergegeven in Figuur 4a. Deelnemers zijn iets positiever over de gevolgen van gaswinning uit het Groningen-gasveld voor de Nederlandse economie en voor de onafhankelijkheid van Nederland van andere landen in energievoorziening dan over de andere gevolgen van gaswinning, namelijk de gevolgen voor de prijs van energie in Nederland, voor de lokale economie, en voor de kwaliteit van de natuur en het milieu. Over het algemeen oordelen mensen in de kernregio negatiever over de gevolgen van gaswinning dan mensen in regio 3 die het minst zijn blootgesteld aan aardbevingen. Voor de gevolgen van gaswinning voor de natuur en het milieu zijn er geen regioverschillen. Over het algemeen denkt men in fase 4 iets minder positief over de gevolgen van gaswinning dan in vorige fasen; zie Figuur 4b.

Figuur 4a. De evaluatie van gevolgen van gaswinning uit het Groningen-gasveld in fase 4 per regio

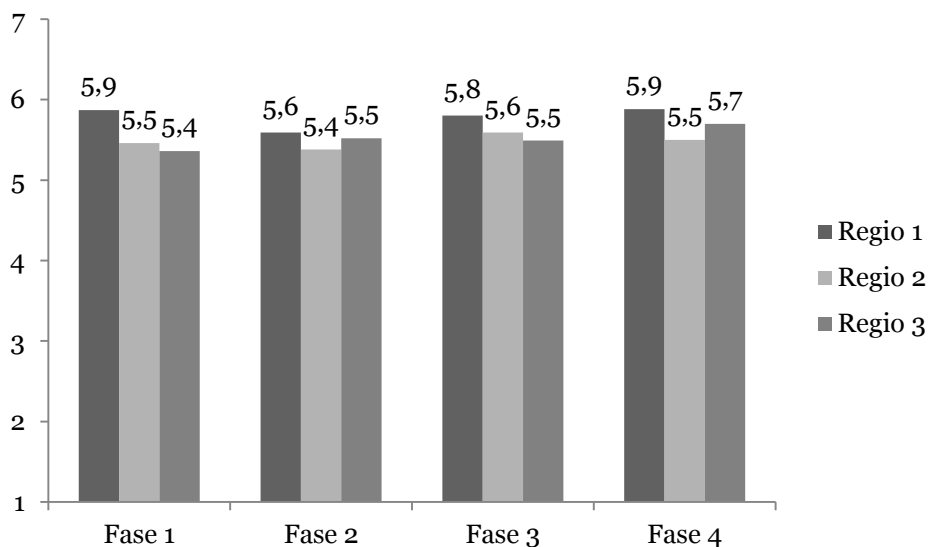

Figuur 4b. De evaluatie van gevolgen van gaswinning uit het Groningen-gasveld per onderzoeksfase

2.2 Oordelen over aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld

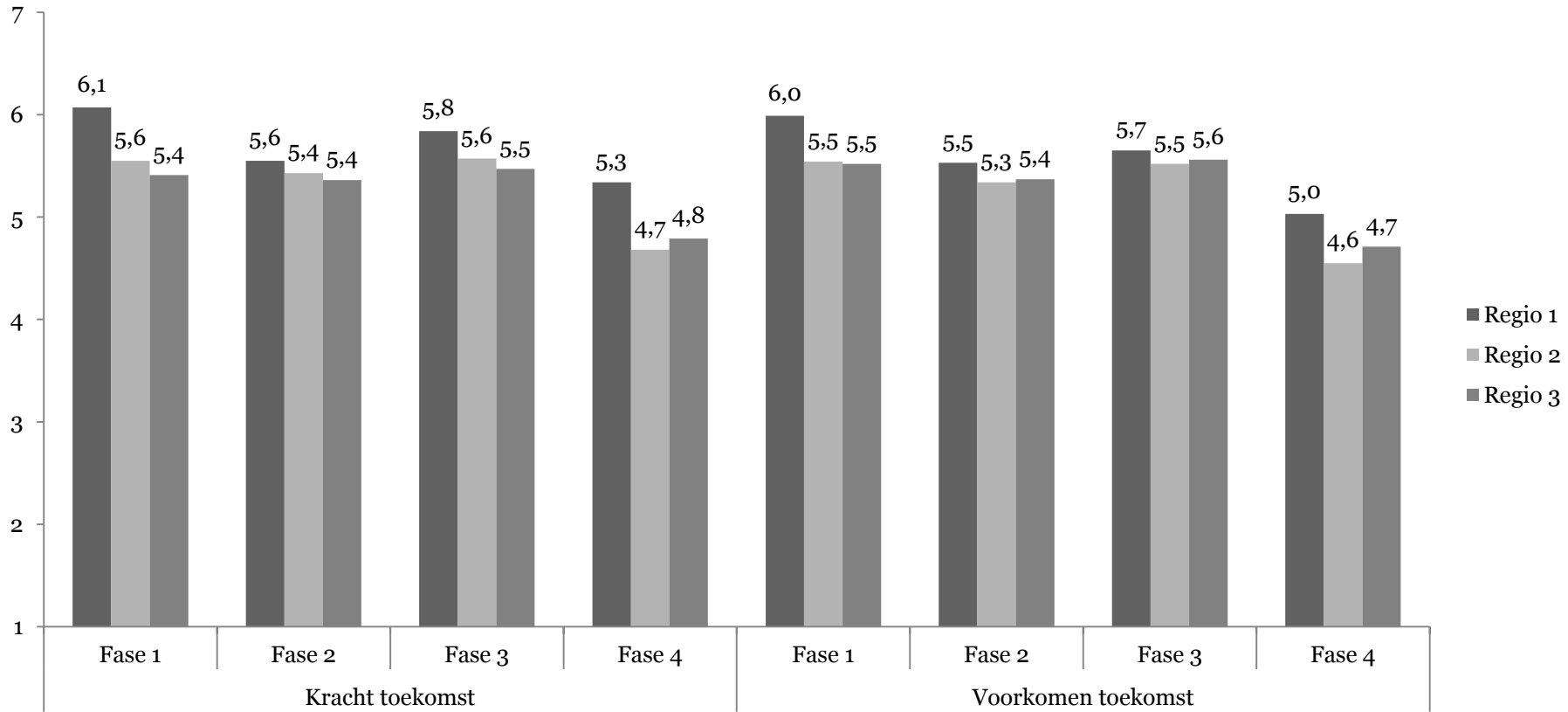
Zorgen over aardbevingen

Deelnemers is gevraagd hoe ernstig, zorgwekkend, en gevaarlijk zij de aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld vinden op een schaal van *helemaal niet* (1) tot *heel* (7). De gemiddelde score over de drie items is berekend, dit geeft weer in welke mate men zich zorgen maakt over de aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groninger gasveld; zie Figuur 5. In fase 4 maakt men zich veel zorgen over de aardbevingen; deelnemers in de regio 1 maken zich meer zorgen vergeleken met deelnemers in regio 2. De zorgen blijven hoog over de tijd heen.

Figuur 5. De mate waarin deelnemers zich zorgen maken over aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld per regio en per onderzoeksfase

Daarnaast is deelnemers gevraagd naar hun verwachtingen over aardbevingen in de toekomst: in welke mate zij denken dat in de toekomst aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld krachtiger worden op een schaal van *veel minder krachtig* (1) - *even krachtig* (4) - tot *veel krachtiger* (7) en in welke mate zij denken dat de frequentie van aardbevingen als gevolg van gaswinning in het Groningen-gasveld zal veranderen op een schaal van *veel minder vaak voorkomen* (1) - *net zo vaak voorkomen* (4) - tot *veel vaker voorkomen* (7). In Figuur 6 zijn de gemiddelde scores weergegeven. Over het algemeen denken deelnemers dat aardbevingen in de toekomst krachtiger worden, en vaker zullen voorkomen, maar deze verwachtingen zijn in de vierde fase minder sterk dan in de voorgaande fasen. Inwoners in het kerngebied denken iets meer dat aardbevingen krachtiger zullen worden en vaker zullen gaan voorkomen dan inwoners in de andere twee regio's.

Figuur 6. De mate waaring deelnemers denken dat aardbevingen in de toekomst krachtiger zullen worden en vaker zullen voorkomen per regio en per onderzoeksfase

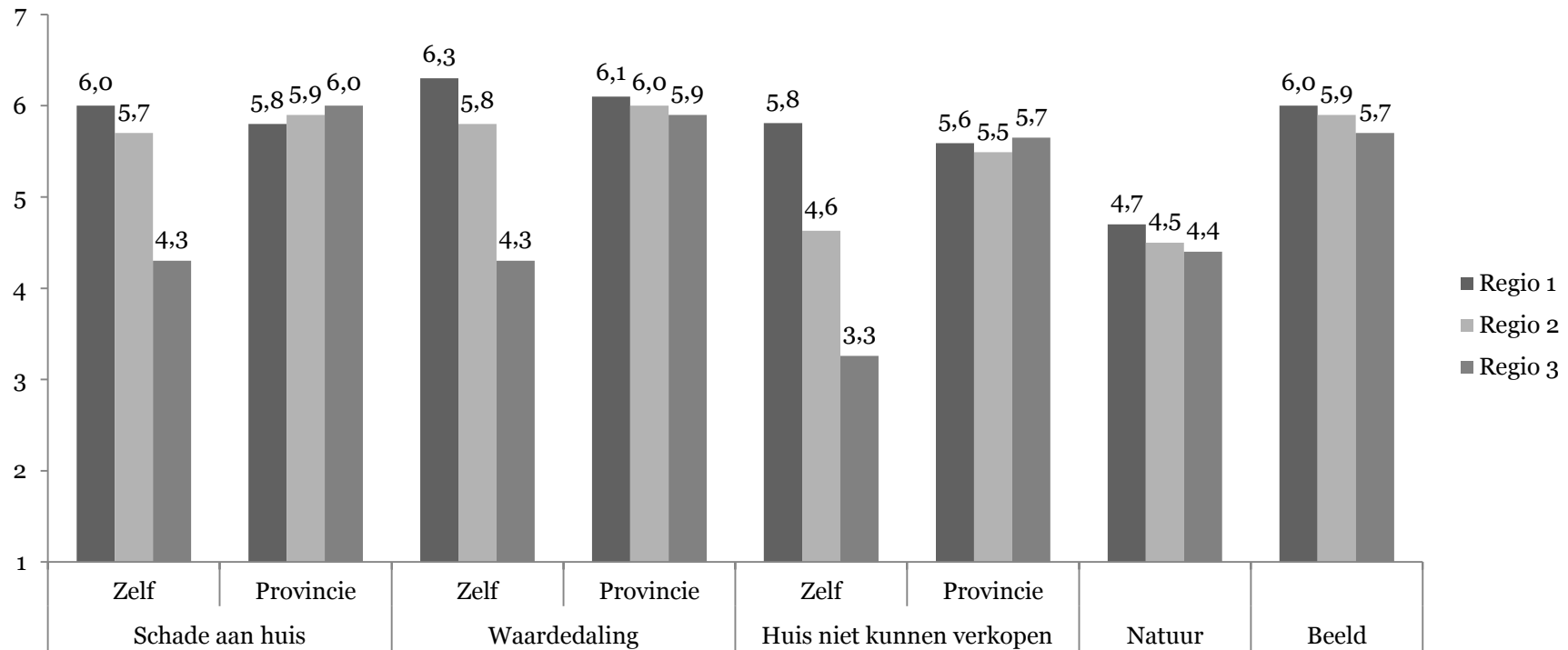
Waargenomen waarschijnlijkheid van gevolgen van de aardbevingen

Deelnemers gaven aan hoe waarschijnlijk ze diverse gevolgen van aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld vinden, voor zowel henzelf en hun gezin als voor anderen in de provincie Groningen.

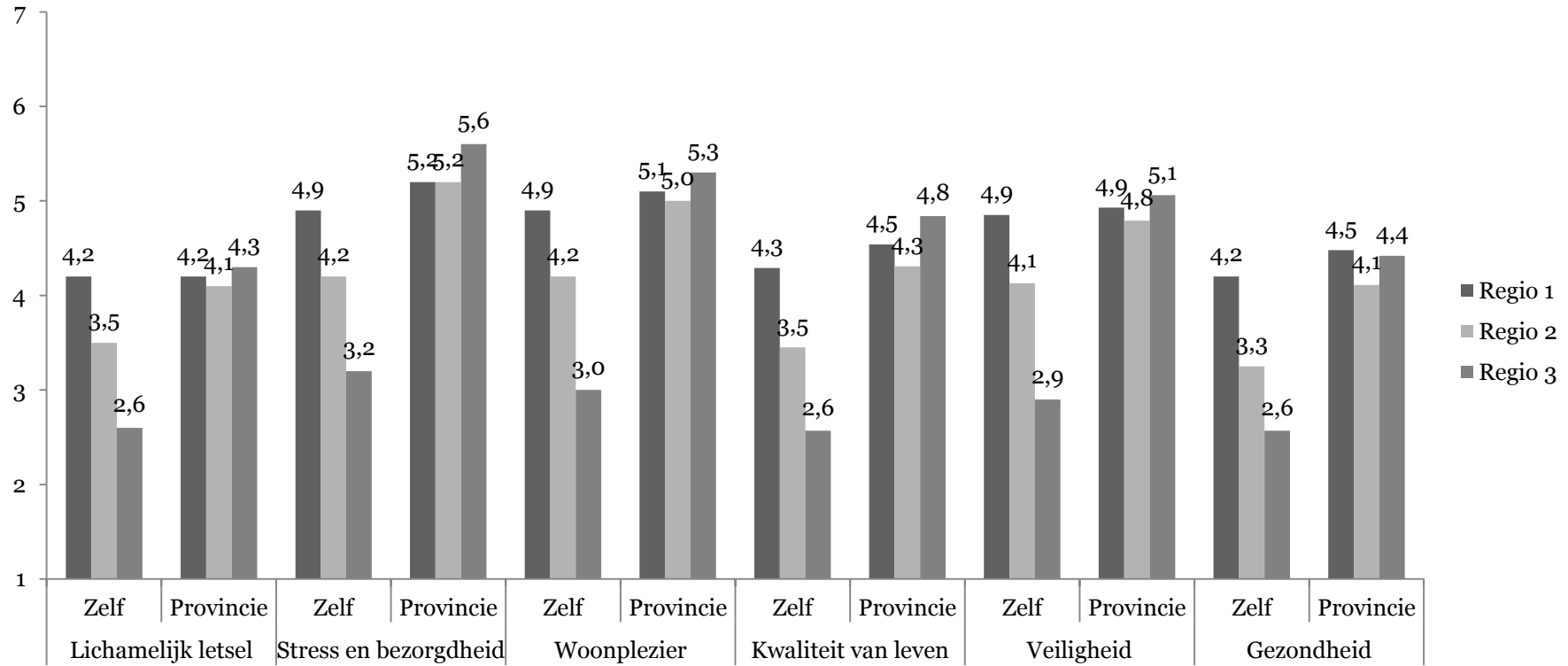
In fase 4 hebben deelnemers de volgende gevolgen beoordeeld:

- Schade aan het huis voor uzelf/ voor inwoners van de provincie Groningen
- Waardedaling van het huis voor uzelf/ voor inwoners van de provincie Groningen
- Lichamelijk letsel voor uzelf of uw gezin/ voor inwoners van de provincie Groningen
- Stress en bezorgdheid voor uzelf of uw gezin/ voor inwoners van de provincie Groningen
- Vermindering van woonplezier voor uzelf of uw gezin/ voor inwoners van de provincie Groningen
- Vermindering van de kwaliteit van leven voor uzelf of uw gezin/ voor inwoners van de provincie Groningen
- Vermindering van de veiligheid voor uzelf of uw gezin/ voor inwoners van de provincie Groningen
- Dat het huis niet verkocht kan worden, als men dat zou willen voor uzelf/ voor inwoners van de provincie Groningen
- Vermindering van algemene gezondheid voor uzelf of uw gezin/ voor inwoners van de provincie Groningen
- Schade aan de natuur en het milieu
- Dat er een negatief beeld bestaat van de provincie Groningen

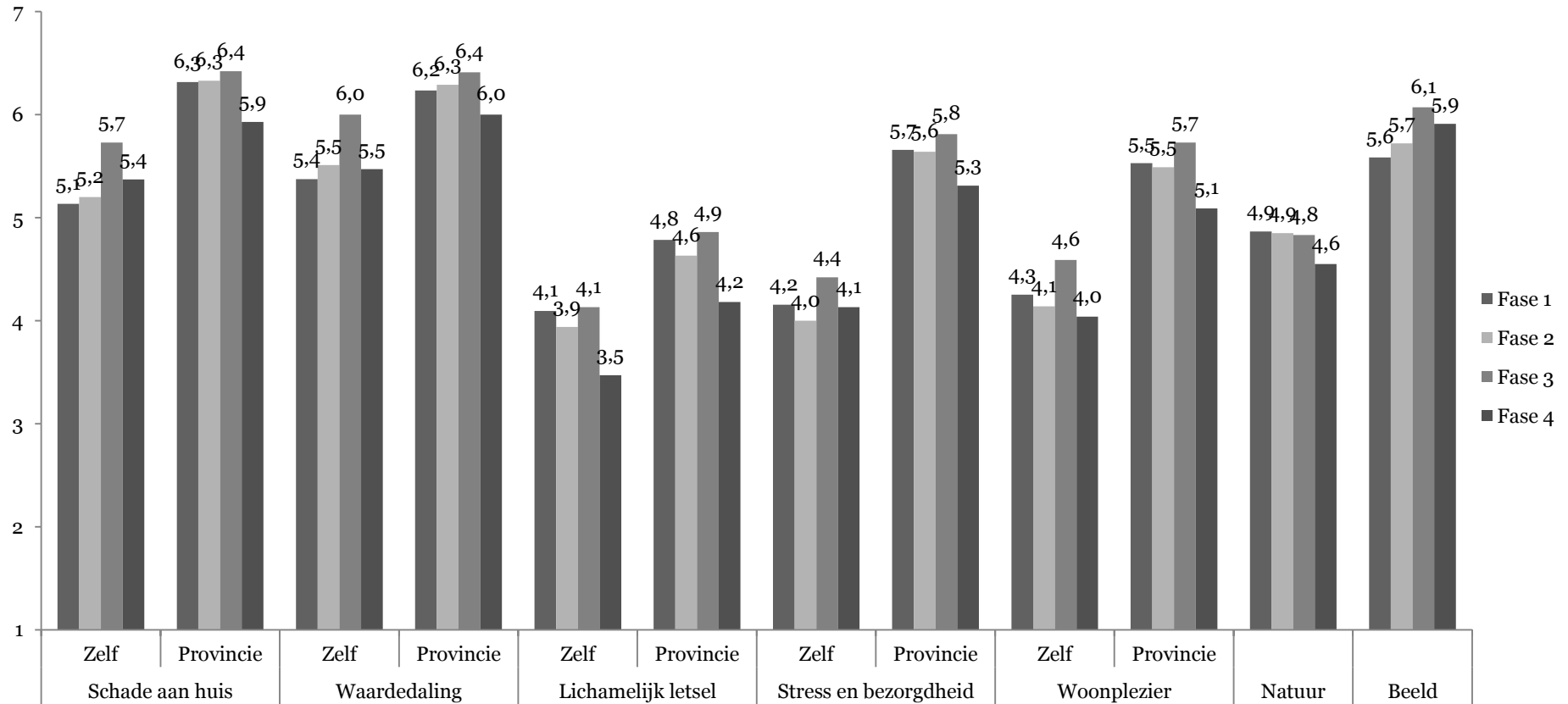
Deelnemers gaven aan hoe waarschijnlijk zij deze gevolgen vinden op een schaal lopend van 1 (*heel onwaarschijnlijk*) tot 7 (*heel waarschijnlijk*). Gemiddelden per regio in fase 4 worden weergegeven in Figuur 7a en Figuur 7b. Gemiddelden per onderzoeksfase worden gegeven in Figuur 8. Net als in eerdere fasen denkt men in fase 4 dat de aardbevingen vooral negatieve gevolgen hebben voor huizen (schade aan huizen en waardedaling van huizen; huis niet kunnen verkopen - alleen in fase 4 gevraagd) en voor het imago van de provincie Groningen. Verder blijkt, net als in de eerdere fasen, dat deelnemers denken dat het waarschijnlijker is dat aardbevingen negatieve gevolgen hebben voor inwoners van de provincie Groningen in het algemeen dan voor henzelf. Bij het beoordelen van gevolgen van aardbevingen voor deelnemers zelf zijn er duidelijke verschillen tussen de regio's; deelnemers in regio 1 vinden de negatieve gevolgen waarschijnlijker vergeleken met deelnemers uit regio 2 en vooral vergeleken met deelnemers uit regio 3. Bij het beoordelen van gevolgen van aardbevingen voor inwoners van de provincie Groningen zijn er over het algemeen geen verschillen tussen de regio's. In fase 4 vindt men gemiddeld genomen de negatieve gevolgen van aardbevingen voor de inwoners van de provincie Groningen iets minder waarschijnlijk vergeleken met de eerdere fasen. Voor de gevolgen van de aardebevingen voor inwoners zelf is er geen significant verschil over tijd.

Figuur 7a. Oordelen over hoe waarschijnlijk verschillende gevolgen van aardbevingen zijn in fase 4 per regio

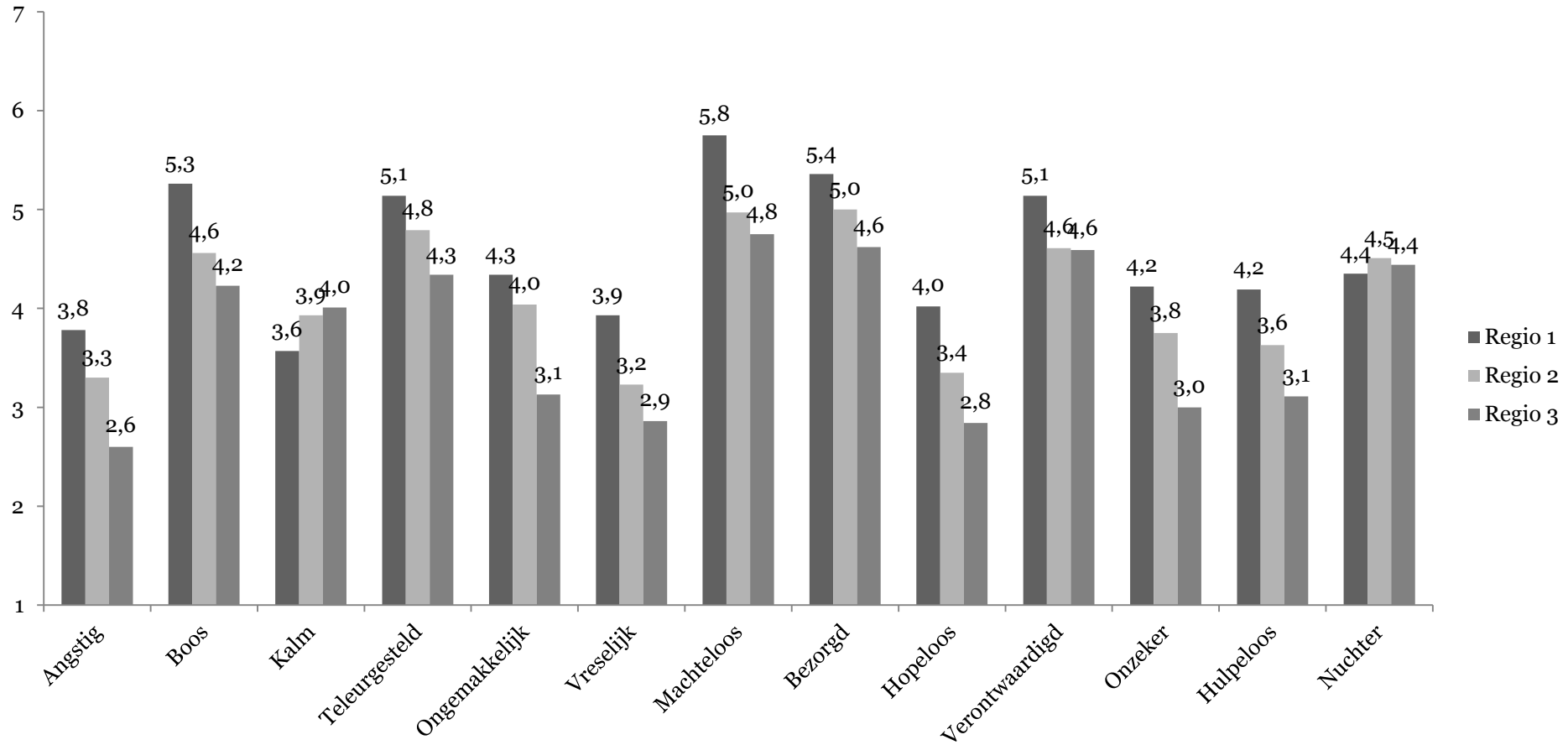
Figuur 7b. Oordelen over hoe waarschijnlijk verschillende gevolgen van aardbevingen zijn in fase 4 per regio

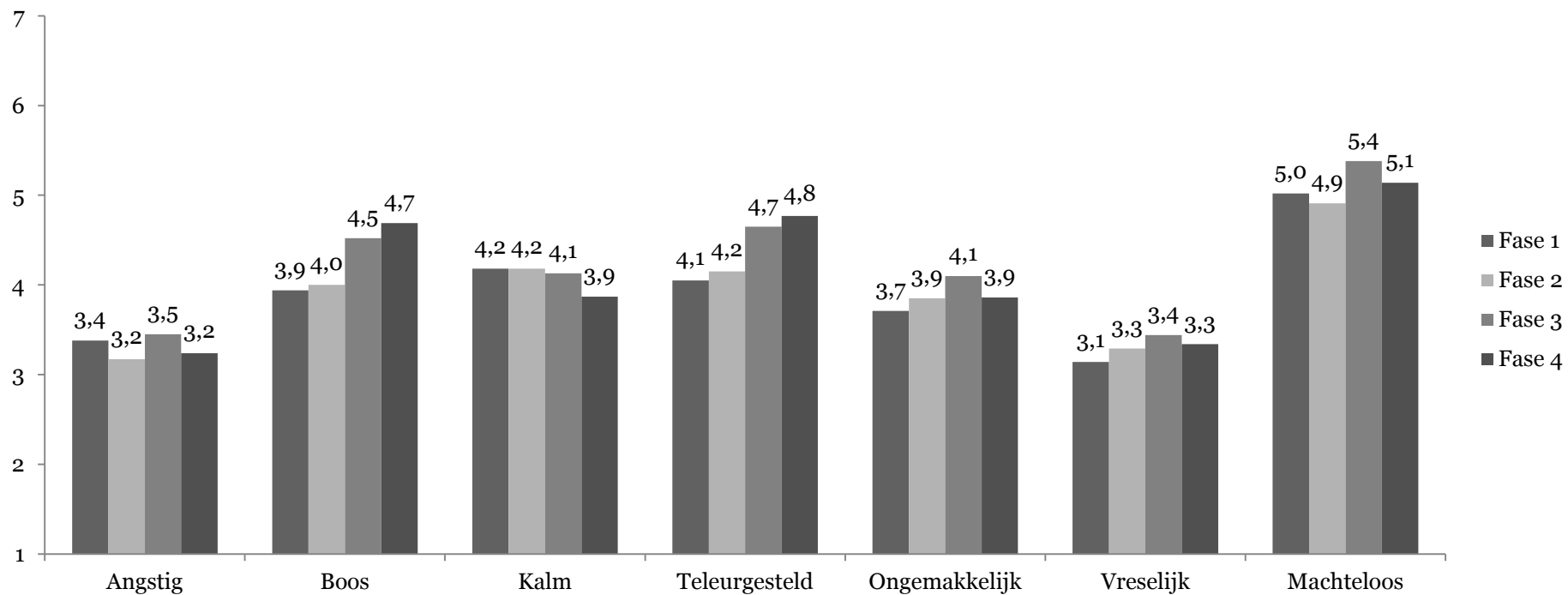
Figuur 8. Oordelen over hoe waarschijnlijk verschillende gevolgen van aardbevingen zijn per onderzoeksfase

Emoties met betrekking tot de aardbevingen

Deelnemers gaven aan in welke mate ze de volgende emoties ervaren wanneer zij denken aan de aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld: angstig, boos, kalm, teleurgesteld, ongemakkelijk, vreselijk, machteloos, bezorgd, hopeloos, verontwaardigd, onzeker, hulpeloos en nuchter. Antwoorden werden gegeven op een schaal, lopend van *helemaal niet* (1), *matig* (4) tot *heel sterk* (7). Deelnemers in fase 4 voelen zich vooral bezorgd en machteloos als ze aan aardbevingen denken, zie Figuur 9a. Daarnaast gaven deelnemers in fase 4 aan ook redelijk verontwaardigd, teleurgesteld en boos te zijn. Ook voelen mensen zich enigszins kalm en nuchter. Andere emoties worden minder sterk gevoeld: ongemakkelijk, onzeker, hulpeloos, hopeloos, vreselijk en angstig. Over het algemeen ervaren de mensen in regio 1 de emoties in sterkere mate dan mensen in regio 3; voor de emoties van kalm, verontwaardigd en nuchter worden geen regioverschillen gevonden. De emoties blijven redelijk constant over tijd, zie Figuur 9b. Mensen voelen zich in fase 4 wel significant minder kalm als zij denken aan aardbevingen vergeleken met de andere onderzoeksfasen. Daarnaast voelen mensen zich over tijd bozer en meer teleurgesteld.

Figuur 9a. Emoties die deelnemers ervaren met betrekking tot aardbevingen per regio

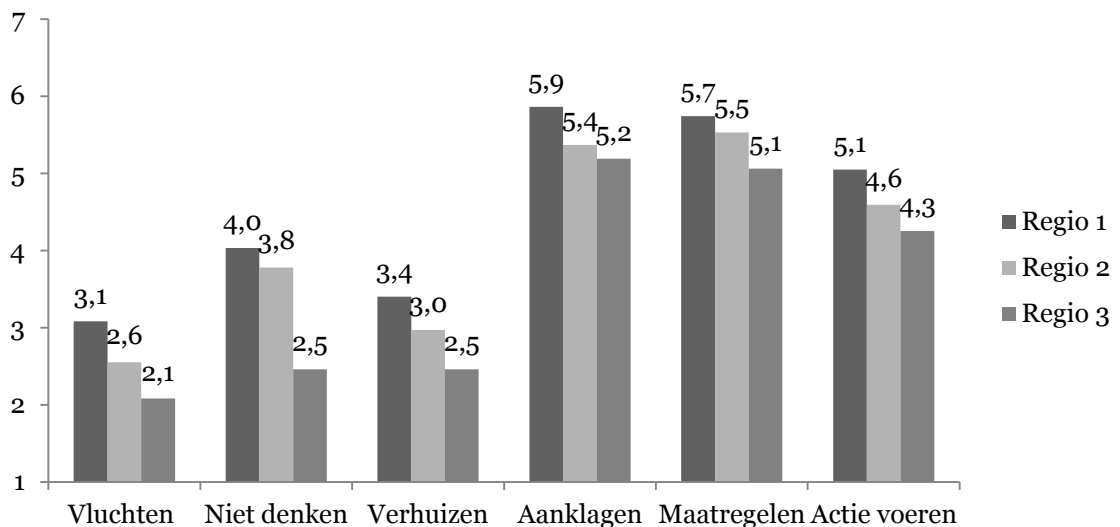
Figuur 9b. Emoties die deelnemers ervaren met betrekking tot aardbevingen per onderzoeksfase

Gedragingen in relatie tot risico's van aardbevingen

In fase 4 is aan deelnemers gevraagd in welke mate zij de volgende zes gedragingen zouden willen vertonen als zij denken aan risico's van aardbevingen in de provincie Groningen op een schaal van *helemaal niet* (1) tot *helemaal wel* (7):

- Vluchten
- Er niet aan denken
- Verhuizen naar een andere woonplaats
- Diegenen die verantwoordelijk zijn aanklagen
- Beschermende maatregelen nemen om schade en letsel te voorkomen
- Actie voeren gericht op het voorkomen of verminderen van aardbevingsrisico's.

Deelnemers gaven aan vooral gedragingen te willen vertonen die gericht zijn op het verminderen van de aardbevingsrisico's: diegenen die verantwoordelijk zijn aanklagen, beschermende maatregelen nemen om schade en letsel te voorkomen en actie voeren gericht op het voorkomen of verminderen van aardbevingsrisico's (zie Figuur 10). Deelnemers gaven in veel mindere mate aan dat zij willen vluchten, er niet aan willen denken, en te willen verhuizen. Over het algemeen zijn deelnemers in regio 1 meer geneigd alle gedragingen te vertonen vergeleken met deelnemers uit regio 3; er zijn geen significante regioverschillen gevonden in de mate waarin mensen niet willen denken aan aardbevingen.

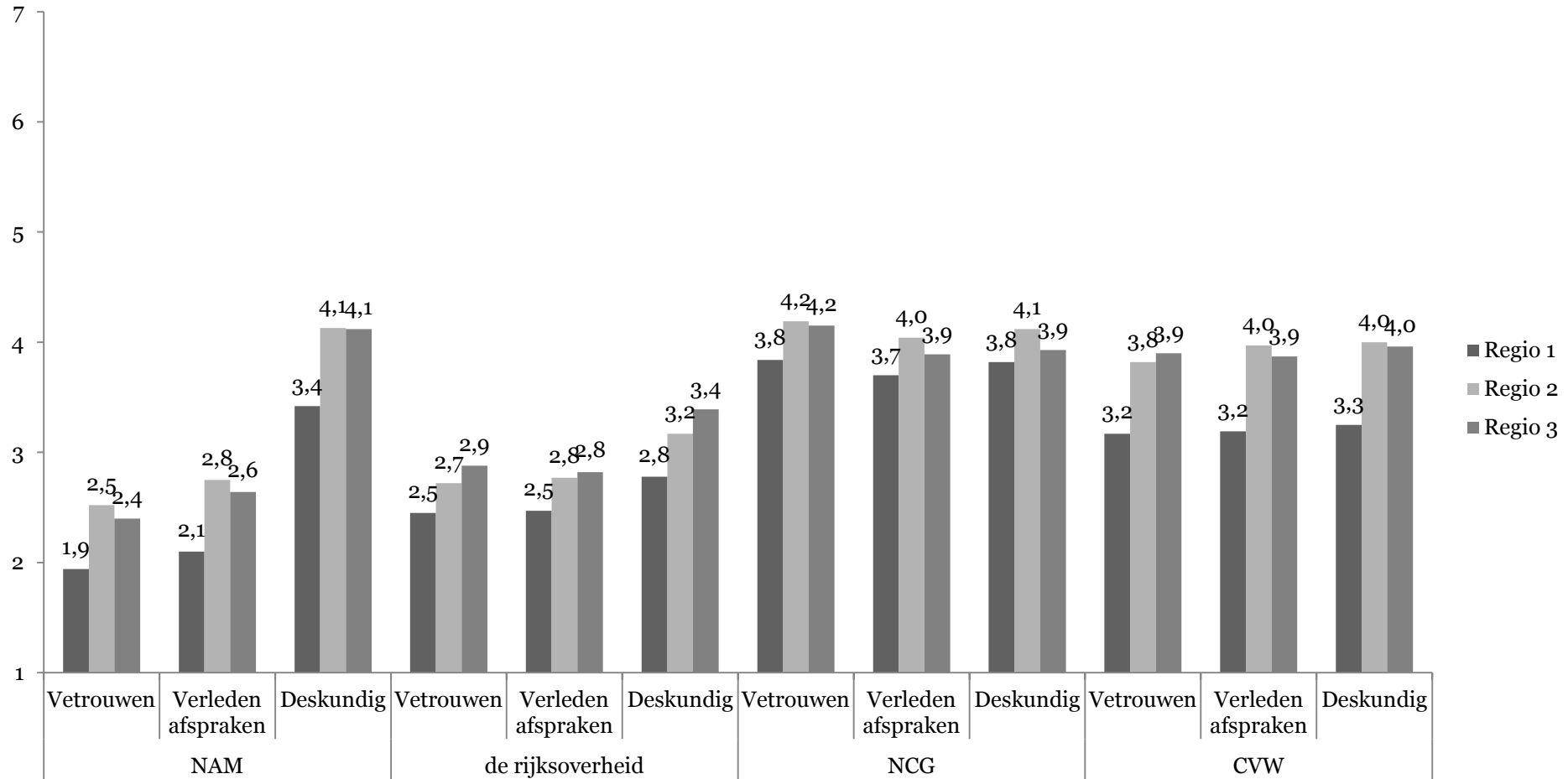

Figuur 10. Gedragingen die deelnemers willen uitvoeren als zij denken aan risico's van aardbevingen per regio

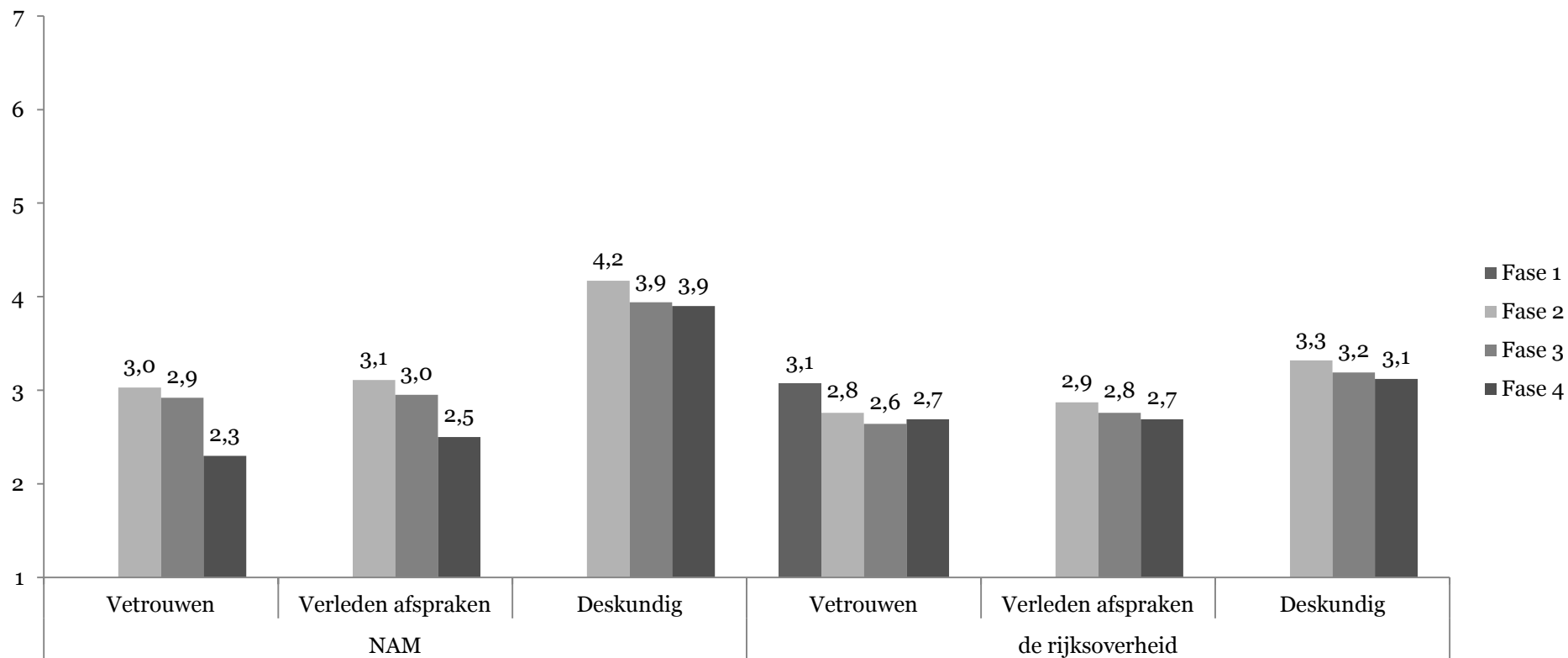
2.3 Vertrouwen in betrokken partijen

Deelnemers is gevraagd in welke mate ze vertrouwen hebben in de volgende partijen die betrokken zijn bij besluitvorming rondom aardbevingen als gevolg van gaswinning uit het Groningen-gasveld: de NAM, de rijksoverheid, Centrum voor Veilig Wonen (CVW) en Nationaal Coördinator Groningen (NCG); alle stellingen werden beoordeeld op een schaal lopend van *helemaal mee oneens* (1) tot *helemaal mee eens* (7). De stellingen reflecteren drie dimensies van vertrouwen: integriteit (ik vind dat ... te vertrouwen is), gedrag in het verleden (ik vind dat ... zich in het verleden heeft gehouden aan regels en afspraken), en competenties (ik vind dat ... deskundig is). De gemiddelden van fase 4 per regio worden weergegeven in Figuur 11a. De gemiddelden per onderzoeksfase worden weergegeven in Figuur 11b. Deelnemers hebben over het algemeen weinig vertrouwen in de betrokken partijen. Deelnemers hebben vooral weinig vertrouwen in de rijksoverheid en het minste vertrouwen in de NAM. Mensen hebben iets meer vertrouwen in CVW en relatief het meeste vertrouwen in NCG. Over het algemeen hebben vooral mensen in regio 1 weinig vertrouwen in de betrokken partijen; voor NCG worden geen significante regioverschillen gevonden. Opvallend is dat NAM (samen met NCG en CVW) als enigszins deskundig wordt gezien, maar tegelijkertijd zijn mensen erg kritisch over de mate waarin NAM te vertrouwen is en zich heeft gehouden aan afspraken in het verleden. In fase 4 hebben deelnemers significant minder vertrouwen in de NAM, vinden zij dat de NAM minder deskundig is², en zich in het verleden minder heeft gehouden aan afspraken vergeleken met de eerdere fasen.

² Dit is gebaseerd op deelnemers die in fase 1, 2, 3 en 4 hebben deelgenomen en elke keer antwoord hebben gegeven op de betreffende items. De gemiddelden in Figuur 11b kunnen daarom afwijken.

Figuur 11a. Vertrouwen in betrokken partijen per regio

Figuur 11b. Vertrouwen in de NAM en de rijksoverheid per onderzoeksfase

Noot. Voor de NAM zijn de stellingen niet gevraagd in fase 1.

2.4 Oordelen over maatregelen rondom gaswinning en aardbevingen

Schade door aardbevingen

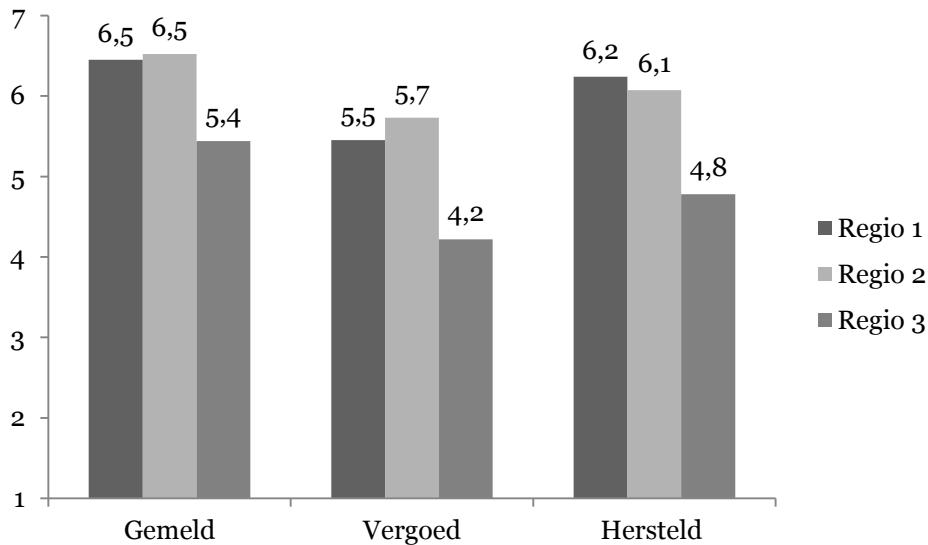
In fase 4 is aan deelnemers gevraagd hoe vaak zij schade hebben ondervonden van één of meerdere aardbevingen. Deelnemers geven aan gemiddeld twee keer schade te hebben gehad van één of meer aardbevingen, met een maximum van zestien keer schade; zie Tabel 3. In regio 1 hebben weinig mensen *geen* schade gehad (5); dit is lager dan in regio 2 (13) en vooral in vergelijking tot regio 3 (61).

Tabel 3

Aantal deelnemers dat schade heeft ondervonden van één of meer aardbevingen per regio (n¹ = 106, n² = 116, n³ = 102)

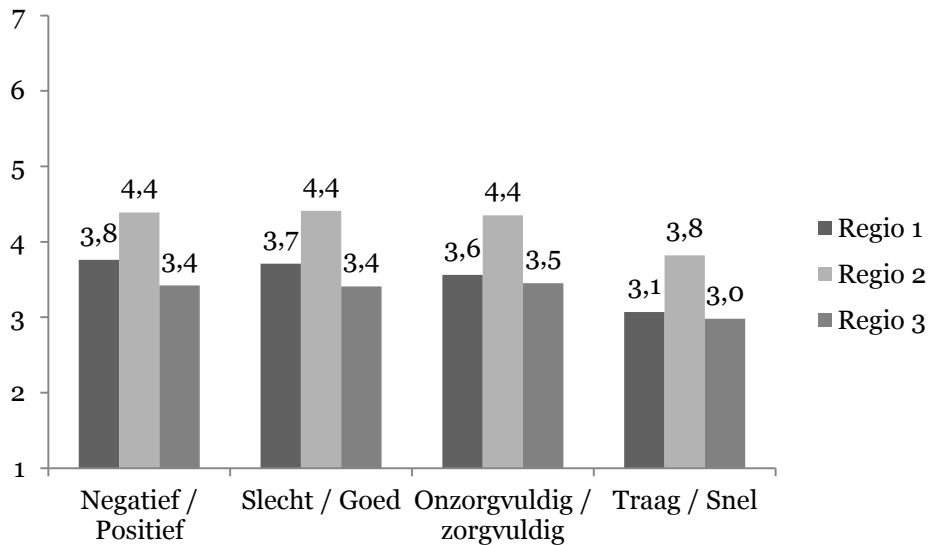
Aantal keer schade ondervonden	Regio 1	Regio 2	Regio 3
0	5 (5%)	13 (11%)	61 (60%)
1	23 (22%)	29 (25%)	19 (19%)
2	38 (36%)	50 (43%)	7 (7%)
3	20 (19%)	12 (10%)	4 (4%)
4	6 (6%)	3 (3%)	2 (2%)
meer dan 4	7 (7%)	3 (3%)	2 (2%)
<i>Niet aangegeven</i>	7 (7%)	6 (5%)	7 (7%)

De deelnemers die aan hebben gegeven schade te hebben ondervonden is gevraagd op een schaal van *nooit* (1) tot *altijd* (7) of zij deze schade hebben gemeld. Vervolgens is gevraagd of deze schade ook vergoed is en of zij de schade hebben hersteld of hebben laten herstellen op een schaal van *helemaal niet* (1) tot *volledig* (7). In Figuur 12a zijn de gemiddelden per regio weergegeven. Over het algemeen geven mensen aan bijna altijd schade te melden, dat ze de schade in de regel (laten) herstellen, maar ze geven in minder mate aan dat de schade volledig wordt vergoed. Deelnemers in de regio die het minst blootgesteld is aan aardbevingen geven aan minder schade te hebben gemeld, minder vaak een vergoeding te hebben ontvangen en minder vaak de schade te hebben hersteld vergeleken met de andere twee regio's.

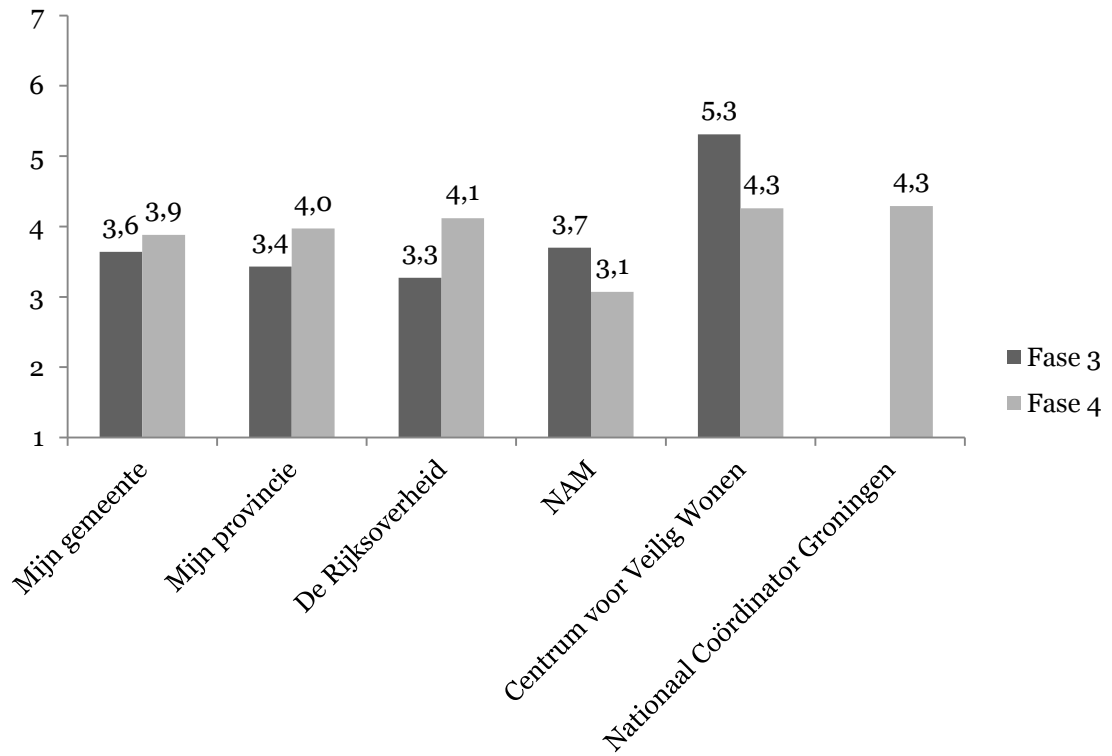
Figuur 12a. Mate waarin deelnemers schade hebben gemeld, de schade is vergoed en deelnemers schade hebben hersteld of laten herstellen als zij schade hebben ondervonden per regio

Deelnemers werd ook gevraagd hoe ze oordelen over de manier waarop er met schademeldingen wordt omgegaan op een schaal lopend van *heel negatief* (1) tot *heel positief* (7), *heel slecht* (1) tot *heel goed* (7), *heel onzorgvuldig* (1) tot *heel zorgvuldig* (7), *heel traag* (1) tot *heel snel* (7), zie Figuur 12b. Deelnemers oordelen niet positief en niet negatief over de manier waarop er met schademeldingen wordt omgegaan en hoe deze worden afgehandeld; de gemiddelden van alle items liggen rond het middelpunt van de antwoordschaal. Opvallend is dat deelnemers in regio 2 significant positiever oordelen over de manier waarop er met schadehandelingen wordt omgegaan en hoe deze worden afgehandeld vergeleken met de deelnemers in de andere twee regio's.

Figuur 12b. Oordelen over de manier waarop er wordt omgegaan met schademeldingen en hoe deze worden afgehandeld per regio

In onderzoeksfase 3 en 4 is aan deelnemers gevraagd in welke mate verschillende partijen volgens hen de schademeldingen zouden moeten afhandelen: de (eigen) gemeente, de provincie, de Rijksoverheid, NAM, Centrum voor Veilig Wonen (alleen in fase 4), of Nationaal Coördinator Groningen (alleen in fase 4). Antwoorden zijn gegeven op een schaal lopend van *zeker niet* (1) tot *zeker wel* (7). Figuur 12c toont de gemiddelden. Over het algemeen is men niet erg overtuigd dat (een van) deze partijen de schademeldingen zouden moeten afhandelen. CVW en NCG worden het meest gezien als partijen die schademeldingen zouden moeten afhandelen, maar voor CVW zijn deze oordelen lager in fase 4 dan in fase 3 (NCG was alleen gemeten in fase 4). Ook vindt men in mindere mate dat de NAM de schade zou moeten afhandelen in fase 4 vergeleken met fase 3. In fase 4 vindt men in iets sterkere mate dat de gemeente, de provincie en de rijksoverheid schademeldingen zouden moeten afhandelen dan in fase 3.

Figuur 12c. Oordelen over de mate waarin partijen schademeldingen zouden moeten afhandelen per fase.

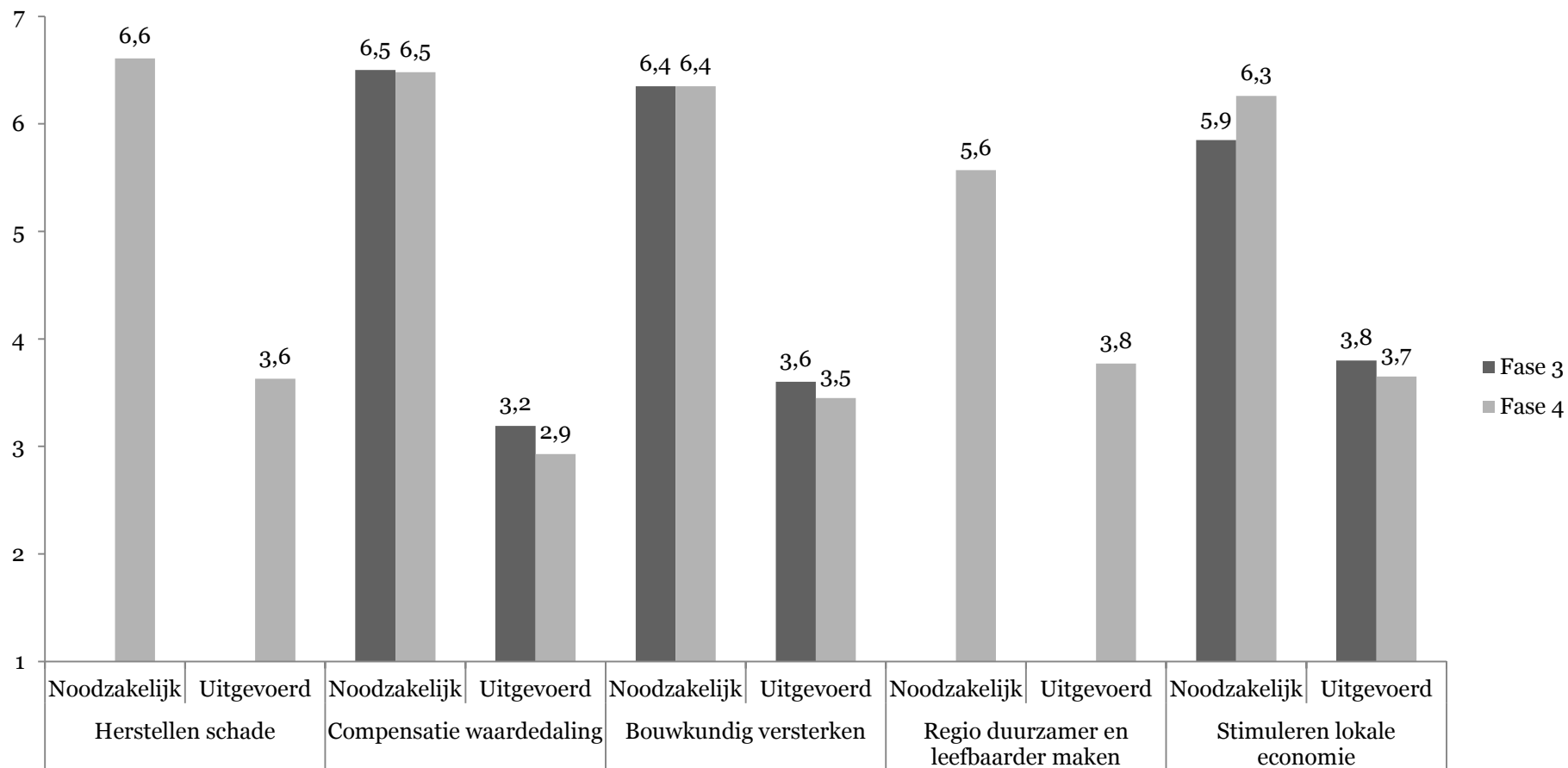
Oordelen over maatregelen rondom gaswinning en aardbevingen

In onderzoeksfase 3 en 4 is aan deelnemers gevraagd in welke mate zij maatregelen rondom gaswinning en aardbevingen noodzakelijk vinden en hoe goed zij vinden dat deze maatregelen worden uitgevoerd. Antwoorden werden weergegeven op een schaal lopend van *helemaal niet noodzakelijk* (1) tot *heel noodzakelijk* (7), en *helemaal niet goed uitgevoerd* (1) tot *heel goed uitgevoerd* (7).

Deelnemers hebben de volgende maatregelen beoordeeld:

- Het herstellen van schade aan woningen en gebouwen die is ontstaan door de aardbevingen. Hierbij gaat het over de schadeherstelregeling waar schade wordt hersteld door het Centrum Veilig Wonen of men een vergoeding ontvangt om zelf schade te herstellen (alleen in fase 4)
- Compensatie voor waardedaling van woningen en gebouwen door aardbevingen
- Bouwkundig versterken van woningen om risico's en schade door aardbevingen te verminderen
- De regio duurzamer en leefbaarder maken (bijv. door het financieren van duurzame energievoorzieningen, het isoleren van buurthuizen, het financieren vna bewonersinitiatieven, het aanleggen van snel internet) (alleen in fase 4)
- Het stimuleren van de lokale economie en werkgelegenheid om de regio's te versterken (bijv. door nieuwe opleidingen en werkgelegenheid te creëren, lokale bedrijven in the schakelen bij herstel van woningen)

In Figuur 13 zijn de gemiddelde oordelen weergegeven per onderzoeksfase. Over het algemeen vinden deelnemers het herstellen van schade, compensatie voor waardedaling en het bouwkundig versterken heel noodzakelijk, maar zij vinden dat deze maatregelen niet goed worden uitgevoerd. Deelnemers vinden de regio duurzamer en leefbaarder maken en het stimuleren van lokale economie ook noodzakelijk, maar in mindere mate, en vinden dat deze maatregelen gemiddeld tot niet goed worden uitgevoerd. Er zijn over het algemeen geen grote regioverschillen; deelnemers uit regio 1 vinden wel dat herstellen van schade, compensatie voor waardedaling en stimuleren van de lokale economie noodzakelijker zijn dan deelnemers in regio 3. Over het algemeen zijn er nauwelijks verschillen over tijd; deelnemers zijn over tijd wel significant sterker van mening dat het stimuleren van de lokale economie noodzakelijk is.

Figuur 13. Oordelen over de noodzaak en uitvoering van de maatregelen per onderzoeksfase